

Tar Károly

Élettapasztalatok

Részlet a szerző Voltam c. emlékiratainak 5. könyvéből: Summa summarum

1. Ha úgy érzed, a munka, amiért megfizetnek, nem érdekel, s a gyár, amelyik terjeszkedik, nem neked épül, a pincér a sarki kiskocsmában nem neked nyitja a habzó sört, az öntöz autó nem érted mossa a járdát, s a fákat az utcán nem neked szepítik, ha úgy érzed, hogy a lányok nem fognak visszamosolyogni rád - jobb, ha elmész.

2. A múltba nézés valóságos eredménye az lehet, ha megtaláljuk helyünket a nap alatt. Levakarhatjuk magunkról a nagyravágyást, a kivagyiságot és elfogadjuk akkor is, ha a jelen, a sáfutottak mégő kategóriába sorol. Hogyan cselekedhetném a szembe nézést magammal, ha rögtön védekez állásba vágom magam, és jólesik saját magam dicsérete?

3. Eleink l tudjuk, hogy a tehetség olyan szög, amelyik kibújik a zsákból. A mondás kissé pejoratív felhangját remélem, ellensúlyozza a hasonlatul használt zsák, amelybe mindnyájunkat belegyömöszölt a beteges múlt. Költ i megfogalmazásban šmintha csak egy nap lenne az élető. Nem tehetek róla, ha ma ezt a megfogalmazást kissé fenségesen romantikusnak érzem. Ilyeneket írtunk naponta, megtoldva általános ajánlatokkal, hogy miként is kell élnünk. Bibliai intelmekhez hasonlóan a hatalompropaganda hangján okítottunk, valamiféle fels bbrend séget képzelve magunkról, akár az šelenjáró csapatő tagjai. És eljutottunk az azóta is megmosolyogtató, de inkább röhejes šMost kell a bűzát learatni!ő fegyelmez hangig, mintha a vezet k és szócsöveik szerkeszt iként felülmúlhattuk volna szántóvet -ket. Amikor a fels bb vezetésre hivatkozva felmenteni akarjuk magunk az elkövetett felel tlen bólításokért, mert szolgálatunkért nemcsak aránylag jó bért, hanem különféle apró kiváltságokat is kaptunk, ne feledkezzünk meg arról, hogy magunk döntöttünk pályánkról. Innen felel sségünk. Házasságunk, ha megbomlik, függetlenül attól, melyik felet ítéli el a törvény, vagy a rokonság, azért a mi hibánk is, mert nem jól választottunk.

4. Anyánk világot teremtett körénk, nekünk adta érzékenységének felét. Ráadásul pedig az el ttünk álló egész életet. Egy darabig fogalmunk sem volt, mit kezdjünk vele. Végül: mit tehattunk, besoroltuk ismertet jegyeink közé. Élünk. És nyilvánvaló, hogy ebbe fogunk egyszer majd, talán szépen, belehalni... Aztán egy hamuszín napon, amikor éppen id milliomosnak hisszük magunk, el vesszük érzékenységünket, hogy kihegyezve levelet írjunk vele. Sikerülhet a dolog, valamiféle titok lüktethet szövegünkben. Ha akkor valamivel jobban odafigyelünk, feltaláljuk, mondjuk, a kvarcórát!

Nem küldjük el a levelet. Már nem is tudjuk, kinek írtuk. Talán az egyik macskaszem lánynak, pacsirta-izmú legénynek? Talán... Azóta is, a befejezetlenség a legf bb jellemvonásunk. Befejezetlen gondolatokat szülünk. Többször is belekezdünk egy mindent elsöpr felháborodásba, amit l megtisztul az élet, kivirul az igazság, a becstelenség elsápad, a szemfényveszt hazugságok múzeumba kerülnek. Egyszer majdnem talán ellene szavazunk egy nyilvánvaló marhaságnak. Végül ez a munkánk is befejezetlenül marad. De majd folytatjuk... Belekezdünk egy mindenkit felrázó ordításba, a világ megváltásába és egy kiadós pofba, amit örökké piszkálódó és áskálódó munkatársunknak szánunk. Hozzákezdünk a t lünk telhet legnagyobb megvetéshez, amit a körülöttünk settenked árulkodók és besúgók már rég megérdemeltek. Némi leg el készülünk a szókimondásra. Ez is beindul egyszer... Egyszer majd pontot teszünk leveleink végére. Beadványainkat, kérvényeinket, jelentéseinket, leleplezéseinket, fellebbezéseinket befejezzük. Visszafelé tekintve is el re megyünk, sokdioptriás szemüvegesen és tapasztalataink látcsövén át figyeljük majd sokfelé szerteágazó útjainkat. Egy, csak egy az igazi út! Persze, hogy azt választjuk. És amikor megkérdi t lünk valaki, hány óra, nem a kvarcórakra, nem a délibábos tornyokra, hanem a saját szívünkbe nézünk.

5. Vannak, akik álmaikban hihetetlenül vagyonosak lettek. Álmaikban ma is megengedhetik maguknak, hogy mint az rült gépkocsivezet k, elengedett kormánnyal száguldozzanak összevissza vágyaik sziporkázó világában. Sok ilyen tökéletlen ember megfér itt egymás mellett. Sorsukat összekötik a napi gondok, olyanformán, ahogyan a családokat összekötik a lakásuk ajtajáig húzódó emeleti gangok, ezek a sivár függ folyósok, ahonnan a lakók, valamely óvatlan pillanatban, pofátlanul a mélybe seprik a maguk lelki és egyéb szemetét. Életük mocskát sem titkolhatják, kitüremlik a gangra minden, ami ott benn történik.

6. Az ember a világot bebarangoló tárgy, felhúzott játék, amelynek feladata és öröme a látás. Három szemünk van. A harmadik a legélesebb: a gondolat. A gondolat mágneses, minden id kben és mindenünnen hazahúz. A haza éltet sugarában élünk, er s vágyunk a szül fölben megpihenni. Minden hazahívó szó, vagy gesztus éltet. És serkent, hogy a világvégén is a hazánkat szolgáljuk.

7. A mai magyar család, az európai átlagdolgozó családokhoz hasonlóan, történetileg adottan, többféle funkciót lát el. A család biológiai-szociális funkcióinak ellátása rendkívül lényeges a társadalmi reprodukció biztosításában: a szaporodást, a gyermekszülést, a nemi életet fontos bioszociális szükséglet-kielégítésnek tekinthetjük. De egyértelm en megállapíthatjuk, hogy egykor a család gazdasági egység volt, és a családi jelleg motivációk nagyban hozzájárultak a gazdasági tevékenység sikerességéhez, hiszen a család gazdasági funkciója jelent s mértékben kötött a termeléshez, míg manapság inkább fo-

gyasztási egységjellege domborodik ki. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, a család gazdasági funkcióinak vizsgálatánál, hogy a család tartalékai vonatkozásában még nem tekinthet kimerültnek, gondoljunk például az újra fellendül ben lévő kisiparra vagy a falusi turizmus fejlődésére. De ugyancsak egységként beszélhetünk a család pszichikai funkciójáról is, mert hiszen a család pszichikai egységként is működik, amelyet meghatároznak többek között az érzelmek, a hangulatok és sokféle olyan hatások, mint a szeretet, az öröm, az aggodás, a féltés, a féltékenység, az érzelmi bizonytalanság, a labilitás, a jó, a rossz, az aktív, a közömbös, az unalmas, vagyis az intenzívhiányos légkör. Mint minden közösség, a család végül is, a pszichés szükségletek egész sorát elégítheti ki, illetve működészavaraival rendkívül súlyos problémák kiindulópontjának lehet a melegágya. Továbbmenve: a család kielégítheti azt a normálisnak mondott emberi igényt, amely társszükséglet formájában makacsul jelentkezik egész életünk folyamán. A nemzeti élet örömeit függetlenül, a gyermekáldás az önmegvalósítás egyik kézzel fogható eszköze, a gyermek számára pedig a család egyféle szociális anyaméh, amely megvédi tagjait a nemkívánatos környezeti hatásoktól, biztosíthatja azt a normál lelkiállapotot, amely nélkülözhetetlen feltétele az emberi létnek, az ember sikeres tevékenységének és végső soron önmegvalósításának. Ugyanakkor a család forrása lehet a permanens gyölködésnek, kitermelheti a megalázás, a megcsalás, a megcsalás, az emberi méltóság lábba tiprása, az alá- és fölérendeltség egyenlenségi viszonya kialakulását. És akkor még nem szóltunk a család társadalmi fegyelme és erkölcsre nevelő valamint egyéniségformáló szerepéről.

8. A halmazállapota felől megközelíteni a félelmet költői gondolat. Így feltárható az a képzeletbeli készen állt okozott fájdalom, amely agyunkba hatol, amikor onnan tiltott gondolatokat, a meghaladott társadalmi gyakorlat elleni lázadás próbálja kimetszeni. A félelem halmazállapota gyakorta olyan szilárd falakhoz hasonlatos, amelybe fejünket beleverjük és beleverik, amelyeket nem sikerül megmászunk, mert visszahúznak a hatalom emberei, az áporodott gyakorlatok, a sunyi szokások, a teljes életet gátló minden mesterséges akadály és csapda. Életünk így gyakorta kifolyik kezünk közül, elfolynak éveink, lelkünkben kongó ürességek maradnak, és céltalanságunkat közlekedő edényhez hasonlatos mutatói jelzik: félelmünk mindenkor csak addig emelkedhet, amíg háléeseink és bánaságig elfolyó akaraterünk. Elszállnak legjobb gondolataink, bátorságunk a másként gondolkodásra, a hasznos cselekvés izmait fészéltései is elpárolognak a beláthatatlan semmibe, ahonnan valamiért jöttünk, amiért a biológia törvényei szerint élnünk érdemes. A félelem halmazállapotának szilárdsága hasít fájdalmainkba és megtöbbszörözi azt. A cseppfolyós erkölcs és a légiesített életérzésben eluralkodott félelem különleges, nehezen megfogható és leírható halmazállapotának közegében peregnek a különböző történéseink, lehetséges életünk fájdalmas töredékei.

9. Egyszer csak bemondja valaki a rádióban, hogy földünk lakossága két és fél milliárd és majdnem ugyanannyi férfi. És tárgyilagos hangon, ahogyan a megfelelőbbet szokták tudomásunkra hozni, azt is tudatja velünk a bemondó, hogy, sajnos, már csak minden húszmilliomodik emberszabású él lény ember. Csodálkozva kapjuk föl majd a fejünket, és rohanunk számítógépünkhöz, hogy ellenizzuk az adatokat. Az elektronikus számítógépeket gyerekjáték lesz kezelni, és mindenféle adatbankkal gombnyomásra teremtünk kapcsolatot. Ilyenformán bárkinek könnyű lesz megbizonyosodnia arról, hogy a rádióbemondó nem tévedett. Ha marad bennünk valami icike-picike kétely... Különben akármi-kor, már most bizalommal megkereshetjük a szociológust, a teológust, a politológust, az ontológust, a biológust, a... Közben, nyugodtan, magunkba is roskadh-tunk.

10. Ma már nem elégedhetünk meg a szennyezés különböző módzatait tiltó táblákkal. Vigyázat, minden szennyezés lehet! Veszély fenyegeti a fényt, ha sötétséggel szennyezzük, a bársonyos sötétséget, ha unostalan fénnel piszkítjuk. Szennyezésnek vágyaink, koszosodnak gondolataink. Az egyszerűséget belepíti a bonyolultság pora, az igazságot a hazugság. Állítsunk tiltó táblákat a következő szövegekkel: Szennyezés gondolatokat papírra és az éterbe szórnival büntetés terhe alatt szigorúan tilos! Az üres szavakat hangoztatókat a törvény bünteti! Tisztaságban, tiszta álmod / Tiszta lesz lelkivilágod! Terven felül született gondolataid raktározása könyv alakjában vagy más formában szigorúan tilos, mivel erjedés okozója lehet! Ne lépj ismeretlen kifejezési formába! Vigyázz mozdulataid tisztaságára! Tekintetteddel ne piszkold be a néket! Ne lelkesedj a padlóra! És még egy jó tanács: Vigyázzunk! A felirat nélküli helyek eresen szennyezik a feliratokat. Különben, is akarunk ellenére folyton piszkosulni a világot!

11. Rájöttem, hogy semmit sem tudunk, innen a bátorságunk, amivel megváltani akarjuk a világot. Fellengzés kijelentés. Ha még egyszer ennyit élnék, akkor is volna számolni és leszámolni valóm, mert szárazkút mélyén kapirgálok, amikor magamat védem. A megértés feneketlen kút mélyén lehet, a zavaros vizeken túl, önmagunkban. Ha meríthetünk belőle: valóban megismerhetjük magunkat.

13. Láttatni tapasztalatainkat, ez mindannyiunk hazatér útjának feladatai közé tartozik. Ehhez pedig a legmegfelelőbb eszközök: többek között a nyelv, amelyben a világon egyedül és maradéktalanul otthon lehetünk. Mert a mai ember nem házközpontúan macskatermesztés, hanem inkább kutyahűség, aki anyanyelvét, mint gazdáját soha el nem hagyja.

14. Tények és kérdések várnak feleletet: szolgálatot. Szólni kell. Gyakran kell szólni. És bátran. Mint a falusi

ember, amikor a szomszéd hízója túrja a veteményest. Mint akinek hónap végén elszámolták a jövedelmét és kevesebbet tettek a borítékba. Mint a tanító, amikor hibásan felel a tanuló. Mint a lelátók, amikor téved a bíró. Mint a közíró: Ő Ami velem, körülöttem s általam is történt, az nem egy emberélet problematikája, hanem egy egész magyar értelmiségi nemzedék sorsa, eszmélkedése és próbája volt. Ő Ő A közügy hajtott mindig, s ha írtam, az tudatos publicisztika volt. Ő Szokták mondani, hogy könny az id sebeknek, k szólhatnak, nekik nincs mit veszíteniük. Ezzel szemben a fiataloknak, ha nem szólnak, csak vesztenivalójuk van. A megalázkodásban, a megalkuvásban, a hunyászzkodásban mindent elveszíthetnek. Önmagukat is.

15. A Mi a teend ? - re válaszolni szándékozók a jóindulatú próbálkozások szintjéig jutnak: a világ bonyolult= az élet nem egyéb átláthatatlan, sokszor akarattal zavarossá tett, értelmetlen folyamatnál= az emberiség kísérletek cs djénél egyebet nem produkált és sohasem volt még ilyen bonyolult és beláthatatlan az emberi jövő , mint most, az új évezred elején. A modernizációt féltetni kell a nemzeti azonosságtudat er sődését l= akarnokok állítják, hogy a nemzetben, nemzetiségben gondolkozók a demokrácia akadályozóivá válhatnak= a világ etnikai felaprózódása el reláthatatlan akadályokkal gátolhatja a fejl dést= a nemzeti pártok az elszigetelésbe hajtják a kisebbségeket= a korszer sődésbe rohanó világ nehezen szenved a kisközösségek akarattal is mindent lassító ó körültekint en megalapozó ó ténykedéseit... A visszájára fordított dolgok érthetetlenek.

16. A csapkodó gondolatok káoszában, az elméletek magasságában szédületes minden következtetés. De a teend k felszínére visszarántott elképzelések és a sürges mai kérdések semlegesítik az apokaliptikus pesszimizmust és az er ltegett optimizmus minden fajtáját.

17. Magukra találtak az elnyomott nemzetiségek, a világ növekv felaprózódásának vagyunk tanúi, és ez a folyamat valószínű leg eltart még jó ideig. Mindez világosan mutatja: a népek és országok újabb egyesülés el tt állnak. Európa egyesülése régóta napirenden szerepel már, és minden nehézség ellenére megállíthatatlan folyamatnak látszik. Merészebb elképzelések szerint a világ egyesülése is jó úton halad. Azt hiszem, nem szorul b vebb magyarázatra az, hogy mindenféle egyesülés el feltételeként el bb az elkülönülés, az etnikumok esetében a népek magukra találása folyamatának kell lejátszódnia. Ugyanis, ha ezt a folyamatot a mindig csak megközelíthet , de egyre tökéletesíthet bb demokrácia jegyében képzeljük el, a kisközösségeknek el bb meg kell fogalmazniuk a megmaradásukhoz szükséges törvényeket és kialakítaniuk ennek gyakorlatát, kidolgozniuk önépítésük módszereit. Teljes önazonosulás nélkül, az emberi szabadság gyakorlata nélkül a

kis népek, a nemzetiségek egyesülésének nincs értelme. Az egyenl tlenség l ered en a kés bbiek folyamán indukált er k állandó bajforrások lehetnek mindenféle együttlétnek, együttm ködésnek. A már egyesült európai országokban is éppen elég példát találunk arra, hogy talán el bb kellett volna ott a különféle etnikai, vallási stb. csoportosulásokba tartozók igényeivel számolni.

18. Intézményeink, egyesületeink - a világiaknak és az egyháziaknak egyaránt - lényege az a sokféle tan, eszme, hit, amellyel az embereket magához vonzza, az a rengeteg szabály, jogi cikkely, amelyekkel magához köti a társadalmi haladásban érdekelteket. Vezet ik, szószólóik mindent megtesznek, hogy minden id ben divatosan tetszet s, lelkesít gondolatokat fogalmazzanak, és maguk köré cs dítsék a népet. Azt a látszatot keltik, hogy az intézményekhez tartozó tömegekért vannak, isteni elrendeltetés l és/vagy a választók többségének akaratából vezetnek, ket szolgálják. Romantikus korokban, amikor bizonyára a maiaknál sokkal hiszékenyebb emberek éltek, az ilyesmit helyénvalónak találták. Manapság azonban, amikor csak kivételes pillanatokban áll össze egy-egy eszmei közösség valamely konkrét cél elérése érdekében, számos jele van annak, hogy a közösségnek hitt intézményi formák nem egyebek üres hálózati keretknél, hiányzik bel lük a leglényegesebb, a tömeg. Mindez a társadalmakban felhígult eszmék gyenge hatásának tulajdonítható, a történelem során elkoptatott, a meg nem valósítható, a lejáratott, a gyakorlatban széls ségekbe torkolló áleszméknek köszönhet en történik. A kivételek ebben az esetben is er sítik ezt a szabályt.

19. A különféle kirakat-pártok, az aktív tagjait tekintve kiürült egyesületek és a rendszeres templomjárók számának megfogyatkozását tapasztaló egyházak, a történelem során többször próbált és bevált módszerek szerint, hatalmas tömegrendezvényekkel kívánják bizonyítani a világ el tt támogatottságukat. Az atomizálódó világunkban a tömegek, a laza kapcsolatok megvalósítói. Tengernyi vizekhez hasonlatosan m ködnek, amelyben a fels ezrek érdekei úsznak, és ahol m vi hullámzást az egyre inkább a t kéjük mögött rejt zköd láthatatlan hatalom igazgatja. És az is egyre nyilvánvalóbb, hogy most és a jövő ben sem a víz lesz az úr. Ő A látszattal pártok látszattal demokratizmusa is ezt példázza. A múlt század elején, a gyenge kapcsolatok m ködésének sajátosságait gyümölcsötvetve, az erdélyi magyarság nemzeti érzéseit kihasználva teremtettek az urak a választások idejére egységet, hogy a hatalomban való részvételhez, si jussuk jogán minden erdélyi magyar szavazatát megnyerjék. Ez a gyakorlat mindig és mindenütt bevált: Ragadd meg az embert valamely identitását mutató jellemz jénél fogva, és legalább egy alkalommal tette ösztönözheted. Ha ezzel nem okozol neki mértéktelenül nagy csalódást, vagy ha elegend id telt el, ahhoz, hogy csalódottságát felejtse, újra, nagyszám-

ban is egymás mellé állíthatók az emberek. Ilyen és hasonló bakugrásokra épít mindenki, aki fogalkörömmel is ragaszkodik megszerzett hatalmához. Ma még ilyen a világ. Keret nélküli, megfoghatatlan témájú, végtelenbe futó tabló. Benne, és minden dimenziójában a fenyegetések sorozatutéseit szenved ember. Mit tehet az ember, ha létezésében örökösen a Kierkegaardi önmésztés, a fichtei én kialakításának folyamatában az önmagunkra való visszatérő önelemzés szükségességét tapasztalja? Jó az, hogy reggelenként, amikor tükörbe nézünk, nem fogadjuk el önmagunk képét? Tragikus, ha bensőkben egy egészen más, mindig a valóságnál tetszetesebb magunkat szeretjük? Rájövünk-e idejében, hogy magunkra maradványnak kezdünk magunkkal?

20. A világ darabokra való széthullásának félelme alapvető. A felaprózódással egyidejűleg fellép és megkodik az összetartó erő. Az örökké sántító hasonlatokkal ezt a tényt csak ködösíthetnénk. A folyamat lényege talán abban áll, hogy a nemzeti kiteljesedést, illetve legkisebbségi lét szorításának feloldását felvállalják-e a demokratikus szabályai szerint mindig a maguk hasznára, de sohasem a mások kárára a nemzetek, és a polgárok civilizációs szintjének növelésével képesek-e véghezvinni mindenik nép vagy anyaországától elszakított nemzetközösség átmentését a zsarnokságból az új egyesülésbe. Az európai egyesülés tartósságát abban látom, hogy földrésünk kisebb közösségei is közvetlenül kapcsolódhatnak a központhoz. Korszerű világunk az ilyenfajta összekapcsolási módra már rég lehet séget talált és teremtett az óriási kapacitású számítógépekkel és információs központokkal. A függetlenségre törekvő emberi elme "egyenesbe" kapcsolódva éli az emberiség életét. Az információáramlásban szükségtelen az óvatosságból lassító nyakatekert demokratizmus. A parancsuralmi rendszerek alatt egyesített birodalmak után a demokrácia ereje tartott és tart össze hatalmas országokban sokféle nemzetiséget. Ezek kapcsolata a nagy egész irányító központhoz csak meghatározott, különféle nagyságú egységek útján volt lehetséges. Az európai egyesülés magasabb szinten valószínűleg a kis országokat és nemzetiségeket sokirányú kötésekkel együtt is képes lesz egyenlő jogokkal az irányítás legfelsőbb szintjéhez kötni. Ezért nem elleneznünk kell a felaprózódást, hanem el kell segítenünk, hogy etnikai és más egységekként, a legkeményebb magig lebontva az együvé tartozásunkat, sejtékként kapcsolódjunk a központhoz. Az agyközpont és a sejtek kapcsolata mutat ilyen szerveződési formát, amelyben a jelzések áramlása igényeink szerint egyszer majd az emberi szervezetben és a társadalomban is a meglévővel sokkal gyorsabb lehet.

21. Az emberiség története során bekövetkezett csodához az a pesszimizmákat követve az erdélyi magyarság átkos hagyományait is hozzátelhetnénk. A szétválást, a gáncsoskodást, az irigységet, az apák vétkéért fiúkra kiosztott bosszút, és az évezredvégen nemes egyszerűségű becsmérlésünket mindegyre beborító balkáni aljasság elburjánzását. De mi sem vagyunk jobbak már

szédeknek vásznánál! De olyan kezdetek el t t állunk, olyan új lehetőségeket gyűjt az egyébként sokoldalúan mindnyájunkat kínzó sors, amely a jelen és a következő évek katarziséban emberi létünk kiteljesedésének reményével kecsegtet. Elkoptatott eszmék és eredménytelen próbálkozások utáni szobordöntőget korban is életértelmet keres az ember. A jót úgy kaptuk a rosszhoz, hogy nekünk elnemzetlenségünkért kell ma is minden erőfeszítésünkkel küzdenünk.

22. A világ kímoldításához az ókorban egyetlen fix pont is elegendő lett volna. Közös nevezőkre rátalálva, ha optimálisabbak nem, de mindenképpen célirányosak lehetünk. A számunkra kiszabott életidőhöz képest, a naponta próbált nemzetiség, ha kisebbségben is zajlik sanyarú élete "megérhet és megélhet" még hosszú, termékeny és boldogabb évszázadokat.

23. Petőfi Sándor így biztat a Bolond Istókban: Míg az ember boldog nem volt, addig meg nem halhat. Karácsony Sándor, aki több mindenben példát mutatott a hasznos gondolatcserére, kissé átfogalmazta a mondatot: Míg az ember el nem végzi a földön a rábízottakat, addig meg nem halhat. Ady Endre is jó tanítónk és jó szomszédunk volt. Reánk bízta, hogy gondolatébresztő sétákat tegyünk mindenfelé, ahova eszünkkel eljuthatunk, s ha lehet, a magunk belső világát se kerüljük el, ne hagyjuk ezt sem csupán vasárnapra. Ha ez sikerül olykor, és tapasztalatainkat gyarapítva, a nekünk kiszabott időben, csupán jó cselekszünet, talán meg sem halunk, mert tovább élünk majd az utánunk következők jó emlékezetében.

24.

Otthon vagytok a táguló nagyvilágban: az anyanyelvben.

25 Az ember akaratlanul is szeret hasonlítani. Nem gondoltam én soha rá, mint példaképre. Inkább valami tiszteletteljes érzéssel, talán azért is, mert tudott önmaga lenni. Olyan ez, mint amikor rácsodálkozunk egyik-másik filmalkotás valamelyik mély képsorára, amely aztán egész életünkben megmarad agytekervényeink emberi érzésektől meleg áramkörében. Észrevétlenül megmaradhatnak bennünk jelentős mozdulatok, egy nem különösebben sikerült portréről néhány ecsetvonás, vagy megfelelő időben és hangsúllyal némely, valaki által kimondott, megszívlelendő igazság. Tapasztalataink gyarapodásával időnként mindent újra értékelhetünk, holnap a Bibliából is mást olvasunk ki, mint ma, de eszünknel hamarabb döntöztünk, amely jövőnkbe látó mágnesként vonz vagy taszít valamit. Az élet örökös ismeretlen úszómedencéjében lubickolva magunk döntjük el mekkora távon, milyen stílusban közelítünk vágyainkhoz.

Folytatás a 27. oldalon